

Antysmogowe ABC – odpowiedzi na wybrane pytania

03.12.2024 r.

r. pr. Miłosz Jakubowski

Czy można wyznaczyć termin dodatkowy na montaż nowego kotła w przypadku ujawnienia, iż jest on bezklasowy?

- Terminów określonych w uchwałach antysmogowych nie można modyfikować, eksploatacja zakazanego kotła po upływie terminu stanowi wykroczenie, **ale**
- W uzasadnionych przypadkach (np. głębokie ubóstwo, ciężkie warunki rodzinne lub osobiste) można odstąpić od ukarania i poprzestać na zastosowaniu środków oddziaływania wychowawczego – pouczenia, ostrzeżenia (art. 41 Kodeksu wykroczeń). W takiej sytuacji warto wskazać termin kolejnej kontroli.
- Niezależnie od powyższego – w przypadku wydania decyzji na podstawie art. 363 p.o.ś. należy wskazać termin jej wykonania.

Jak gmina ma postępować jeżeli mieszkaniec nadal narusza uchwałę antysmogową mimo kilku kontroli?

- Każdy przypadek naruszenia zakazu eksploatacji kotła lub pieca stanowi wykroczenie. Możliwe jest wielokrotne ukaranie.
- Sposobem radzenia sobie z osobami ignorującymi zakaz jest kierowanie wniosków o ukaranie do sądu – sąd może wymierzyć wyższą grzywnę (do 5000 zł), a w przypadku **trzeciego ukarania** zastosować karę aresztu (art. 38 Kodeksu wykroczeń).
- Kolejnym sposobem działania w takiej sytuacji jest wydanie decyzji z art. 363 p.o.ś., a następnie, w razie potrzeby, wszczęcie egzekucji administracyjnej (możliwość wymierzenia grzywny w celu przymuszenia w łącznej wysokości do 50 000 zł).

Proszę o poruszenie podczas spotkania informacyjnego dotyczącego uchwał antysmogowych w gminach wiejskich nie posiadających Straży Gminnej.

- Uprawnienia kontrolne urzędnika są takie same jak strażnika gminnego, z wyłączeniem możliwości wymierzenia grzywny w drodze mandatu karnego.
- W przypadku ujawnienia wykroczenia (np. naruszenie uchwały antysmogowej – art. 334 p.o.ś.) w gminie bez straży gminnej możliwe jest:
 - wezwanie Policji, która przeprowadzi czynności wyjaśniające i podejmie kroki w kierunku ukarania sprawcy mandatem lub skieruje wniosek o ukaranie do sądu,
 - Przeprowadzenie czynności wyjaśniających i sporządzenie wniosku o ukaranie przez gminę (art. 379 ust. 4 p.o.ś. w zw. z art. 17 § 3 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia).

Jak prawidłowo przeprowadzać kontrole czy należy mieszkańców zawiadomić o takiej kontroli?

- Kontrola u osoby fizycznej niezwiązana z działalnością gospodarczą (kontrola w gospodarstwie domowym) może być niezapowiedziana. W szczególności kontrole interwencyjne powinny być niezapowiedziane.
- Podstawę prawną do prowadzenia kontroli stanowi art. 379 p.o.ś. Uprawnienia kontrolującego zostały określone w art. 379 ust. 3 p.o.ś.
- Prezentacja ze szkolenia z 2023 r.:
https://powietrze.pomorskie.eu/wp-content/uploads/2023/10/kontrola-palenisk_aspekty-prawne.pdf

Jak należy postąpić w przypadku, gdy podczas kontroli okaże się że kontrolowane urządzenie grzewcze posiada tabliczkę znamionową, ale osoba użytkująca urządzenie grzewcze nie posiada jakiegokolwiek dokumentacji do kontrolowanego urządzenia?

- Ciężar udowodnienia, że instalacja spełnia wymagania uchwały antysmogowej, spoczywa na kontrolowanym.
- Tabliczka znamionowa nie jest wiarygodnym źródłem informacji o klasie kotła (powszechne fałszowanie tabliczek znamionowych).
- Wymóg przechowania instrukcji instalacji związanych z nieruchomością wynika również z prawa budowlanego (art. 63 ust. 1 w zw. z art. 60 ust. 1 p.b.).
- Uchwały antysmogowe stanowią, że podmiot eksploatujący instalacje jest zobowiązany do **wykazania organom uprawnionym do kontroli wymogów w zakresie instalacji i paliw** poprzez okazanie dowodów i dokumentów.

W § 9 Uchwały nr 310/XXIV/20 Sejmiku Województwa Pomorskiego wskazano, że podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania, spełnienia wymogów uchwały, poprzez przedstawienie wymienionych, w tym paragrafie, dowodów. Czy dokument potwierdzający brak możliwości przyłączenia do sieci ciepłowniczej powinien być każdorazowo wymagany?

- Nie ma konieczności żądania okazania dokumentu w celu udowodnienia faktu, który jest powszechnie znany lub znany organowi z urzędu (art. 77 § 4 k.p.a. – ustawa co prawda nie ma wprost zastosowania do prowadzenia kontroli, ale można odwołać się do tego przepisu na drodze analogii).
- § 6 ust. 2 pkt 1 – w przypadku braku operatora sieci ciepłowniczej i sieci gazowej potwierdzenie wydaje organ gminy.
- Wyliczenie dowodów wskazanych w § 9 pkt 1-5 ma charakter przykładowy.

Kiedy, kto i na jakiej podstawie prawnej będzie dokonywał kontroli?

- Prowadzenie kontroli jest obowiązkiem organów ochrony środowiska wskazanych w art. 379 p.o.ś., który to przepis stanowi podstawę prawną do prowadzenia czynności kontrolnych.
- Wójt, burmistrz, prezydent miasta jest organem właściwym w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym, w świetle orzecznictwa NSA, osób wykonujących działalność wytwórczą w rolnictwie).
- Kontrola wdrażania uchwały antyśmogowej jest elementem wymienionym w opisie działania naprawczego nr 5 w POP.

Jakie sankcje karne grożą gminom, które nie karzą swoich mieszkańców za posiadanie kopciucha lecz skupiają się na edukacji mieszkańców i wspieraniu ich przy uzyskaniu dotacji do wymiany nieefektywnego pieca? Gmina nie dysponuje strażą gminną.

- Programy ochrony powietrza obowiązujące w województwie pomorskim nie nakładają obowiązku przeprowadzenia określonej liczby kontroli w roku kalendarzowym, ale
- kontrola wdrażania uchwały antysmogowej jest elementem wymienionym w opisie działania naprawczego nr 5 w POP.
- Całkowity brak kontroli, w szczególności kontroli interwencyjnych, może zostać uznany za nieterminową realizację POP, co uzasadnia wymierzenie kary w wysokości od 50 000 do 500 000 zł przez WIOŚ (art. 315a p.o.ś.).
- W skrajnych przypadkach – odpowiedzialność karna z art. 231 kk (niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego na szkodę interesu publicznego).

Ostatnio mieszkańcy, którzy mają kominki pytają o filtry antysmogowe z atestem. Podobno, jeśli je zamontują nie ma konieczności likwidacji/wymiany kominka. Czy istnieje takie urządzenie? Jak to się ma do uchwały antysmogowej? Czy montaż takiego urządzenia spowoduje, że kominek będzie zgodny z uchwałą?

- Uchwały antysmogowe obowiązujące w województwie pomorskim nie zawierają przepisów analogicznych do uchwał obowiązujących w niektórych województwach, które dopuszczają doposażanie starych miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń w urządzenia do redukcji emisji pyłu (elektrofiltry itp.).
- Co do zasady spełnienie wymagań ekoprojektu wymaga okazania stosownego dokumentu – instrukcji dla instalatorów i użytkowników, ale
- uchwały wymagają zgodności z ekoprojektem w zakresie emisji cząstek stałych (pyłu). Jeżeli właściciel okaże inny dokument wydany przez akredytowane laboratorium (np. zaświadczenie, sprawozdanie z badań), potwierdzający spełnienie tych wymagań (np. przez urządzenie wprowadzone do obrotu przed wejściem w życie ekoprojektu), to można go uznać za wystarczający dowód.

Podanie podstawy prawnej - wskazanie, które konkretnie zapisy uchwały antyśmogowej nakładają obowiązek wymiany pieców kaflowych na inne źródło ogrzewania. Jeśli obowiązek ten wynika z zapisów uchwały antyśmogowej jak to się ma do rozporządzenia Ecodesing, czyli unijnego standardu, w którym to w art. 1 pkt 2d Rozporządzenia Rady UE nr 2015/1189 wskazano, iż nie ma ono zastosowania dla "miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwa stałe, które nie są zamontowane fabrycznie ani nie są dostarczane jako prefabrykowane komponenty lub części przez jednego producenta i muszą być zamontowane na miejscu". Sytuacja wskazana w tym wyłączeniu ewidentnie dot. pieców kaflowych.

- § 5 pkt 2 uchwał stanowi, że mają one zastosowanie do instalacji wydzielających ciepło poprzez bezpośrednie przenoszenie ciepła (w tym pieców kaflowych).
- Zakres przedmiotowy obowiązywania uchwały antyśmogowej nie jest równoznaczny z zakresem przedmiotowym obowiązywania rozporządzenia w sprawie ekoprojektu. Uchwała antyśmogowa dotyczy eksploatacji instalacji, przepisy dot. ekoprojektu – wprowadzania do obrotu.

13. W załączniku II pkt 3 lit. b) ppkt (i) rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe, wskazano, że cyt.:

a. Pkt. 3b)(i): od dnia 1 stycznia 2022 r. w przypadku miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe muszą być podawane następujące informacje o produkcie: wyłącznie w przypadku miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe z emisją spalin do pomieszczenia i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe otwartych na przewód kominowy w instrukcji obsługi dla użytkowników końcowych (...) umieszcza się widoczne i czytelne zdanie (...) w brzmieniu: „Ten produkt nie może służyć jako podstawowe źródło ogrzewania”. Czy powyższy zapis należy rozumieć w ten sposób, że miejscowe ogrzewacze pomieszczeń o których mowa w art. 2 pkt 1), 2) oraz 3) ww. rozporządzenia mogą służyć jako podstawowe źródło ogrzewania?

- O tym jakie urządzenia grzewcze mogą stanowić podstawowe źródło ogrzewania stanowią przepisy prawa krajowego – w szczególności Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1225 z późn. zm.).
- § 132 tego rozporządzenia stanowi, że *budynek, który ze względu na swoje przeznaczenie wymaga ogrzewania, powinien być wyposażony w instalację grzewczą lub inne urządzenia grzewcze, **niebędące piecami, trzonami kuchennymi lub kominkami.***
- Analogiczny przepis obowiązywał już w poprzednim rozporządzeniu z 1994 r.
- Stosowanie centralnego ogrzewania jako domyślnego sposobu ogrzewania wynikało już z WT obowiązujących w PRL.

Czy w strefie pomorskiej dopuszcza się użytkowanie kominków nie posiadających certyfikatu ekoprojektu (rok produkcji kominka 2020) ale spełniającego normy spalania określone w ekoprojekcie (wynikające z dokumentów kominka)?

- Tak, jeżeli dokumentacja wskazuje na to, że kominek został przebadany przez akredytowane laboratorium.
- W odniesieniu do miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń uchwały wymagają zgodności z ekoprojektem wyłącznie w zakresie emisji cząstek stałych (pyłu).
- Należy jednak zachować ostrożność w odniesieniu do deklaracji i zaświadczeń wydawanych przez niewiarygodne podmioty (np. firmy oferujące przeróbki kominków i pieców).

Czy dozwolone jest stosowanie filtrów w kotłach bezklasowych, które mają dostosować urządzenia do obecnych wymogów kotłów np. 5 klasy. W jaki sposób urzędnik/straż miejska może zweryfikować skuteczność tych filtrów ?

- Nie, w stosunku do kotłów uchwały wymagają spełnienia wymagań ekoprojektu w zakresie emisji zanieczyszczeń i sezonowej efektywności energetycznej. Potwierdzenie spełnienia tych wymagań może nastąpić wyłącznie w oparciu o badania przeprowadzone przez akredytowane laboratorium.

Co zrobić jeśli mamy podejrzenie, że tabliczka znamionowa na kotle nie jest prawdziwa, a jedynie kupiona w Internecie?

- Posługiwanie się sfałszowaną tabliczką znamionową może spełniać znamiona przestępstwa:
 - Art. 270 k.k.: Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
 - Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.
 - Art. 225 k.k.: utrudnianie lub udaremnianie kontroli.
- Należy zawiadomić organy ścigania (policję, prokuraturę).

Co w przypadku, gdy nie ma wszczętego nawet postępowania spadkowego na nieruchomości zamieszkałą, a nadal jest używany piec bezklasowy.

- Uchwały antysmogowe obowiązujące w województwie pomorskim w odróżnieniu od większości uchwał antysmogowych zaadresowane są do właścicieli instalacji, a jedynie przepisy dotyczące dopuszczonych do stosowania paliw zaadresowane są do podmiotów eksploatujących instalacje, niezależnie od tytułu prawnego.
- Organ nie ma możliwości wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku (orzecznictwo NSA), ale
- art. 922 § 1 k.c. – prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą na spadkobierców z chwilą jego śmierci. Nabycie spadku ma charakter deklaratoryjny.
- Organ może podjąć czynności wyjaśniające zmierzające do ustalenia danych właściciela lub właścicieli nieruchomości. Rozwiązaniem dla gmin nieposiadających straży gminnej może być przekazanie sprawy Policji.

Co w sytuacji, gdy mieszkaniec wynajmuje mieszkanie komunalne a właściciel nie wymienił jeszcze „kopciucha”? Kto otrzyma mandat?

- Uchwały antysmogowe obowiązujące w województwie pomorskim w odróżnieniu od większości uchwał antysmogowych zaadresowane są do właścicieli instalacji, a jedynie przepisy dotyczące dopuszczonych do stosowania paliw zaadresowane są do podmiotów eksploatujących instalacje, niezależnie od tytułu prawnego.
- W związku z powyższym w omawianym przypadku wykroczenie z art. 334 p.o.ś. popełnia właściciel, a nie najemca.

Czy kominki na działkach ROD podlegają pod uchwałę antysmogową i też powinny spełniać wymogi ekoprojektu? Czy to zarząd ROD jako właściciel powinien podjąć działania i zobligować dzierżawców działek do wymiany kominków czy leży to tylko po stronie użytkowników działek ?

- Jeżeli pytanie dotyczy kominków służących do ogrzewania domków/altanek działkowych to tak, uchwała antysmogowa je obejmuje. Altana działkowa jest obiektem budowlanym (budynkiem).
- Adresatami uchwały antysmogowej w zakresie instalacji są ich właściciele. Chodzi jednak o prawo własności instalacji, a nie nieruchomości, na której instalacja się znajduje.
- Zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy o ROD, nasadzenia, urządzenia i obiekty znajdujące się na działce, wykonane lub nabyte ze środków finansowych działkowca, stanowią jego własność. Zwykle zatem właścicielem altany i instalacji będzie działkowiec (wyjątek od zasady określonej w art. 48 k.c.).
- Niezależnie od powyższego korzystanie z działki lub altany niezgodnie z prawem skutkować może pisemnym upomnieniem, a nawet wypowiedzeniem umowy dzierżawy działkowej przez stowarzyszenie ogrodowe (art. 36 ust. 3 ustawy o ROD)

Czy obowiązkiem wymiany źródła ciepła będą też objęci właściciele domków letniskowych, użytkujących je okazjonalnie?

- Tak, domki letniskowe są również obiektami budowlanymi a zatem eksploatowane w nich instalacje grzewcze są objęte uchwałami antysmogowymi obowiązującymi w województwie pomorskim.

Czy w strefie pomorskiej dopuszcza się użytkowanie kominków z płaszczem wodnym lub nadmuchem w przypadku braku dostępu do sieci ciepłowniczej?

- Jednoznaczna odpowiedź zależy od tego, czy pytanie dotyczy miasta, czy obszaru poza miastami.
- Poza miastami brak dostępu do sieci ciepłowniczej umożliwia eksploatację instalacji na paliwo stałe, w tym instalacji wydzielających ciepło poprzez bezpośrednie przeniesienie ciepła w połączeniu z przeniesieniem go do innego nośnika (jak woda lub powietrze), jeżeli emisja cząstek stałych (pyłu) nie przekracza granicznych wielkości określonych w rozporządzeniu dot. ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.
- Na obszarze miast eksploatacja takich instalacji jest dozwolona jeżeli nie ma dostępu ani do sieci ciepłowniczej, ani gazowej.

Czy w strefie pomorskiej dopuszcza się użytkowanie kominków z płaszczem wodnym lub nadmuchem w przypadku braku dostępu do sieci ciepłowniczej?

- Jednoznaczna odpowiedź zależy od tego, czy pytanie dotyczy miasta, czy obszaru poza miastami.
- Poza miastami brak dostępu do sieci ciepłowniczej umożliwia eksploatację instalacji na paliwo stałe, w tym instalacji wydzielających ciepło poprzez bezpośrednie przeniesienie ciepła w połączeniu z przeniesieniem go do innego nośnika (jak woda lub powietrze), jeżeli emisja cząstek stałych (pyłu) nie przekracza granicznych wielkości określonych w rozporządzeniu dot. ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.
- Na obszarze miast eksploatacja takich instalacji jest dozwolona jeżeli nie ma dostępu ani do sieci ciepłowniczej, ani gazowej.

Jak traktować piece kaflowe w budynkach w których nie ma możliwości podłączenia się do instalacji grzewczej OPEC, instalacji gazowej bądź elektrycznej ze względu na nieprzystosowanie sieci energetycznej do ogrzewania budynków elektrycznie?

- Piece kaflowe to instalacje, o których mowa w § 5 pkt 2 lit. a uchwał antysmogowych (wydzielające ciepło poprzez bezpośrednie przenoszenie ciepła), zatem są objęte przepisami uchwały antysmogowej.
- W przypadku braku możliwości podłączenia do sieci ciepłowniczej oraz (na obszarze miast) gazowej, eksploatacja tego typu instalacji na paliwo stałe jest legalna pod warunkiem spełnienia granicznej wielkości emisji cząstek stałych (pyłu) zgodnie z ekoprojektem.
- Jak spełnić taki wymóg w przypadku chęci dalszej eksploatacji pieca kaflowego? W niektórych przypadkach rozwiązaniem może być montaż wkładu zapewniającego emisję zgodną z ekoprojektem. O szczegóły należy pytać ekspertów od spraw technicznych.

Zagadnienie „bezpośredniego przylegania” w kontekście dostępu do sieci ciepłowniczej lub gazowej.

- Konieczna pogłębiona analiza, postaramy się odpowiedzieć na piśmie.

Pytanie dot. dyrektywy EPBD odnośnie do zakazu finansowania nowych kotłów gazowych.

- „Z drugiej strony Uchwała antysmogowa województwa pomorskiego wprowadza przymus podłączenia do sieci gazowej i/lub ciepłowniczej jeśli któraś z nich jest dostępna.” – nieprawda, uchwała nie wprowadza takiego przymusu, a jedynie zakazuje eksploatacji instalacji na paliwo stałe (innych niż kominki rekreacyjne) tam, gdzie sieć gazowa jest dostępna – na obszarze miast (poza miastami jedynie dostęp do sieci ciepłowniczej wyłącza stosowanie źródeł na paliwo stałe).
- Nadal dostępne będzie dofinansowanie na tzw. instalacje hybrydowe – np. kotły gazowe kondensacyjne w zestawie z pompą ciepła, a nawet kolektorami słonecznymi.
- „Mieszkańcy zastanawiają się czy montując kocioł gazowy nie będą musieli znowu zmieniać sposobu ogrzewania budynku w niedalekim okresie.” – dyrektywa EPBD nie przewiduje zakazu eksploatacji kotłów gazowych, a jedynie wymaga aby państwa opracowały plany służące odejściu od stosowania takich instalacji. Datą graniczną jest tu rok 2040, podczas gdy żywotność nowego kotła gazowego to ok. kilkanaście lat.

Dziękuję za uwagę

r. pr. Miłosz Jakubowski

+48 530 025 442

miłosz.jakubowski@frankbold.org